

AIDA rapport België 2023

Overzicht van de belangrijkste evoluties op vlak van internationale en tijdelijke bescherming in België

Disclaimer: Deze tekst is een vertaling van het overzicht van de belangrijkste evoluties in het originele AIDA-rapport België 2023. De bronvermeldingen in deze originele versie werden in deze vertaling niet worden opgenomen. Voor de bronnen verwijzen we naar het [originele rapport](#).

Asielprocedure

- ❖ **Belangrijkste asielstatistieken:** In 2023 hebben in totaal 35.507 personen internationale bescherming aangevraagd in België, met een gemiddelde van 2.959 aanvragen per maand - een daling van 3,2% ten opzichte van 2022. 34.525 aanvragen werden geregistreerd op het Belgische grondgebied (bij het registratiecentrum Pacheco in Brussel), 332 aan de grens en 650 in detentiecentra. Van dit totale aantal waren 5.918 aanvragen volgende verzoeken om internationale bescherming. 2.596 aanvragen werden gedaan door niet-begeleide minderjarigen.

In 2023 verleende het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) de vluchtelingenstatus aan 12.355 personen en subsidiaire bescherming aan 424 personen, wat het erkenningspercentage op 43,5% bracht. De vluchtelingenstatus werd voornamelijk verleend aan Syriërs (2.689), Afghanen (2.595), Eritreeërs (1.770) en Palestijnen (929). Subsidiaire beschermingsstatus werd voornamelijk toegekend aan Somaliërs (276), Syriërs (57) en Palestijnen (14). Aan 15.510 personen werd internationale bescherming geweigerd. Dit omvat het aantal personen dat een beslissing ontving waarbij vluchtelingenstatus en subsidiaire beschermingsstatus werden geweigerd na een onderzoek ten gronde (9.429), degenen van wie de aanvraag niet-ontvankelijk werd verklaard na een volgend verzoek om internationale bescherming of omdat ze reeds in een andere lidstaat internationale bescherming genieten (4.625) en verzoeken die kennelijk ongegrond werden verklaard (772). In 69 gevallen ging het CGVS over tot de beëindiging of intrekking van de beschermingsstatus.

In het kader van de Dublin-procedure werden in 2023 in totaal 14.055 verzoeken tot overname of terugname naar andere lidstaten gestuurd, waarvan er 9.320 werden geaccepteerd. 1.239 personen werden daadwerkelijk overgebracht van België naar een andere lidstaat. Er waren 3.537 binnenkomende verzoeken tot overname of terugname, waarvan de Belgische autoriteiten er 2.301 accepteerden. 556 personen werden overgebracht naar België in het kader van de Dublin-procedure.

- ❖ **Beperkte capaciteit voor registratie van asielaanvragen:** De opvangcrisis, die begon in oktober 2021 en tot op heden voortduurt, had in 2022 een aanzienlijke impact op de toegang tot de asielprocedure. Alleenstaande mannen kregen regelmatig geen toestemming om hun aanvraag te doen en kregen in dat geval niet altijd een afspraak om hun aanvraag op een latere specifieke datum te doen, waardoor het onmogelijk was om de registratie van hun aanvraag binnen drie dagen na hun aanmelding bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) te garanderen. Nadat de locatie voor indiening van asielaanvragen op 29 augustus 2022 verhuisde van 'Klein Kasteeltje' naar het hoofdkwartier van de DVZ ('Pacheco'), bleef toegang tot het registratieproces op sommige dagen moeilijk omwille van de beperkte registratiecapaciteit aan Pacheco. Gedurende een bepaalde periode in de tweede helft van 2022 werd de termijn voor het registreren van de aanvragen officieel verlengd van 3 tot 10 werkdagen, in toepassing van artikel 50 §2 Vreemdelingenwet. De registratiecapaciteit hangt af van het aanwezige personeel, het aantal verzoekers en hun profielen

op een bepaalde dag en kan dus niet op algemene manier voorspeld worden. Prioriteit wordt altijd gegeven aan minderjarigen, gezinnen en kwetsbare personen. Alleenstaande mannen die op de dag waarop ze zich aanmelden niet geregistreerd kunnen worden, krijgen nu een papier met een uitnodiging om zich op een ander welbepaald moment binnen drie werkdagen opnieuw te presenteren. In 2023 waren er minstens 8 dagen waarop niet alle verzoekers op de dag van aanmelding hun asielaanvraag konden registreren.

- ❖ **Toenemende achterstand van zaken bij asielinstanties:** De werklast van de asielautoriteiten nam in 2023 verder toe. Het aantal hangende dossiers bij de DVZ daalde van 12.531 hangende aanvragen in februari 2023 tot 6.991 in februari 2024. Bij het CGVS daarentegen, steeg de werklast van 18.390 dossiers in behandeling in februari 2023 tot 27.702 in februari 2024 – een stijging van 50%. In totaal steeg het aantal asielaanvragen in behandeling bij de asielinstanties dus van 30.921 in februari 2023 tot 34.693 in februari 2024. Om deze achterstand terug te dringen, heeft de regering besloten om bij beide instanties extra dossierbehandelaars aan te werven. Bij het CGVS resulteerde dit in 23,6% meer beslissingen in 2023 in vergelijking met 2022. Ondanks deze inspanningen blijft de werklast tot op het moment van schrijven toenemen.

Bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV) nam het aantal ingediende beroepen in 2023 aanzienlijk toe, wat voor het eerst in jaren leidde tot een achterstand van hangende zaken. In 2023 bedroeg de gemiddelde verwerkingstijd van beroepen met betrekking tot beslissingen over aanvragen voor internationale bescherming (waar de RvV "volheid van rechtsmacht" heeft) 153,7 kalenderdagen of ongeveer 5 maanden voor die beroepen die in 2023 werden ingediend en waarover in 2023 een beslissing werd genomen. Als men ook de beroepen in rekening brengt die vóór 1 januari 2023 zijn ingediend en waarover in 2023 een beslissing is genomen, bedroeg de gemiddelde verwerkingstijd 230,9 dagen; dit aantal is aanzienlijk hoger omdat het ook de behandeling van de achterstand van de zaken betreft die reeds in behandeling waren bij de RvV.

- ❖ **Federale "migratiedeal" om de opvangcrisis aan te pakken:** In maart 2023 heeft de federale regering ingestemd met een 'migratiedeal' om de opvangcrisis aan te pakken. Deze deal bestond uit vier wetsvoorstellen en drie maatregelen gericht op het aanpakken van de opvangcrisis. In mei 2024 waren alle vier de wetsvoorstellen aangenomen door het federale parlement:
 - Een voorstel tot invoering van een nieuwe procedure voor staatloze personen. Twee middenveldorganisaties, Nansen en het European Network on Statelessness, publiceerden een gezamenlijk advies op dit voorstel.
 - Een voorstel om het recht op opvang voor verzoekers om internationale bescherming die een definitieve negatieve beslissing hebben ontvangen, te beperken. Momenteel hebben verzoekers die een definitieve negatieve beslissing ontvangen recht op opvang tot ze een bevel tot verlaten van het grondgebied ontvangen. In de praktijk duurt het vaak enkele weken voordat dit bevel wordt afgegeven; in sommige gevallen is het nodig andere lopende verblijfsprocedures af te wachten. Het wetsvoorstel beoogt het recht op opvang in te perken door het 30 dagen na de definitieve negatieve beslissing in de asielprocedure te beëindigen.
 - Een voorstel tot wijziging van verschillende procedures voor gezinshereniging. Het voorziet in een nieuw verblijfsrecht voor ouders van een minderjarig kind dat internationale bescherming ontvangt, een nauwkeurigere definitie van de regels voor gezinshereniging tussen een Belgische burger en EU-burgers, de invoering van het concept 'daadwerkelijke zorg' als voorwaarde voor gezinshereniging als ouder van een Belgisch kind, de uitbreiding van beëindigingsgronden voor sommige categorieën van gezinshereniging en ten slotte een nauwkeuriger en transparanter recht op gezinshereniging voor begunstigden van tijdelijke bescherming.
 - En wet inzake een nieuwe vrijwillige terugkeerprocedure, die beoogt om onder meer volgende elementen in de Vreemdelingenwet op te nemen: 1) de verplichting om mee te werken aan de organisatie van overdracht, uitzetting, terugkeer of verwijdering (dit omvat gedwongen medisch onderzoek bij weigering); 2) het casemanagement door ambtenaren van de DVZ in het kader van een terugkeer- of overdrachtsprocedure (ICAM-procedure); 3) een opsomming van de preventieve maatregelen en de minder dwingende maatregelen die door de autoriteiten kunnen

worden genomen en 4) het verbod op detentie van gezinnen met minderjarige kinderen in gesloten centra, behalve in terugkeerwoningen.

Om tot consensus te komen over deze wetsvoorstellen, kondigde de Staatssecretaris voor asiel en migratie verschillende maatregelen aan om de opvangcrisis aan te pakken:

- De creatie van 750 extra opvangplaatsen op twee sites met inzet van EUAA-containers. De zoektocht naar geschikte locaties voor deze containers duurde enkele maanden, en in januari 2024 communiceerde Fedasil dat de containers in Ieper en Charleroi geplaatst zouden worden. De ingebruikname van de containers in Ieper (375 plaatsen, waarvan 120 in een gebouw) wordt verwacht in juli 2024; de ingebruikname van de containers in Charleroi wordt verwacht in december 2024 (375 extra opvangplaatsen).
 - De creatie van 2.000 extra individuele opvangplaatsen door het wijzigen van het wettelijk kader voor lokale overheden die verantwoordelijk zijn voor deze plaatsen. In januari 2024 communiceerde Fedasil dat er sinds de migratiedeal 153 nieuwe individuele opvangplaatsen zijn geopend.
 - De uitstroom uit het opvangnetwerk verhogen door de versnelde behandeling van dossiers van 'langdurige bewoners' van het opvangnetwerk. In januari 2024 communiceerde Fedasil dat van de 4.000 geïdentificeerde 'langdurige bewoners', er 2.025 het opvangnetwerk verlieten. 20% van deze vertrekkers kreeg een verblijfsvergunning, terwijl de rest een negatieve beslissing kreeg op hun verzoek om internationale bescherming.
- ❖ **Voorstel voor een nieuw Migratiewetboek:** Bij haar aantreden sprak de huidige regering de ambitie uit om een nieuw Migratiewetboek op te stellen. De vorige staatssecretaris voor asiel en migratie, Sammy Mahdi, ving dit project aan door verschillende concepten te identificeren die richtinggevend zouden zijn bij het opstellen van dit nieuwe wetboek. Over het algemeen wordt een codificatie beoogd van het huidige wettelijke kader, binnenlandse en Europese rechtspraak. Dit plan werd met hoge verwachting tegemoet gezien, aangezien het huidige wettelijke kader dateert van 1980 en sindsdien verschillende keren is bijgewerkt. Het doel was om een beter leesbaar, begrijpelijker en transparanter Migratiewetboek te creëren. De staatssecretaris vroeg input aan een breed scala van belanghebbenden binnen de migratiesector, waarna een commissie van juridische experts samen met de regering en relevante administraties de nieuwe wetgeving zou opstellen. In januari 2024 stelde staatssecretaris voor asiel en migratie Nicole de Moor het nieuwe Migratiewetboek voor aan de pers. Er is echter nog geen akkoord bereikt door de regering. Op het moment van schrijven is het onduidelijk of de regering in staat zal zijn om de definitieve teksten op te stellen en goed te keuren voor de ontbinding van het parlement in april 2024, voor de nationale verkiezingen.
- ❖ **Juridisch kader voor interviews op afstand:** Sinds 19 september 2022 staan twee Koninklijke Besluiten de DVZ en het CGVS toe om interviews vanop afstand te organiseren. De *migration officer* (DVZ) en *protection officer* (CGVS) kan fysiek aanwezig zijn in een andere ruimte dan de verzoeker en het interview doen via communicatiemiddelen die een gesprek op afstand in 'real time' mogelijk maken, zoals audiovisuele verbindingen of videoconferentietechnologie. Audio(visuele) opnames van de interviews zijn niet toegestaan. Fysieke interviews blijven de standaardprocedure. De DVZ en het CGVS onderzoeken op basis van de specifieke situatie of een interview op afstand de voorkeur geniet. Verzoekers kunnen bezwaar uiten tegen deze maatregel op het niveau van de DVZ of het CGVS zelf, maar er is geen mogelijkheid tot beroep tegen een beslissing om het interview op afstand te houden. Voogden (en advocaten en vertrouwenspersonen bij het CGVS) kunnen het interview op afstand bijwonen. Echter, beide Koninklijke Besluiten staan de interviewer toe om te beslissen dat zij niet langer aanwezig mogen zijn indien zij de maatregelen die de vertrouwelijkheid van het interview waarborgen niet respecteren; het interview kan dan doorgaan in hun afwezigheid. In twee uitspraken van 3 oktober 2022 heeft de Raad van State de uitvoering van deze uitzonderingen opgeschort voor wat betreft de voogden van niet-begeleide minderjarigen. Artikel 9 van de 'Voogdijwet' vereist de aanwezigheid van voogden tijdens interviews van hun pupil. De Raad van State heeft de uitzondering met betrekking tot advocaten en vertrouwenspersonen niet opgeschort. Na de inwerkingtreding van deze Koninklijke Besluiten heeft het CGVS interviews

via videoconferentie hervat in de gesloten centra. Het project voor het houden van interviews op afstand vanuit open opvangcentra is 'on hold' gezet. Advocaten of trustees moeten aanwezig zijn in dezelfde ruimte als de aanvrager omdat de huidige software geen derde partij toestaat om deel te nemen aan de videoconferentie met garantie voor de vertrouwelijkheid. Het nieuwe Migratiewetboek bevat nieuwe wettelijke bepalingen die de DVZ en het CGVS in staat zouden stellen om interviews op afstand te houden.

- ❖ **Pilootproject Tabula Rasa – Schriftelijke vragenlijst ter voorbereiding van mondeling interview:** Tussen september 2023 en januari 2024 heeft het CGVS een pilootproject genaamd 'Tabula Rasa' getest, met als doel verschillende nieuwe werkmethoden uit te testen om het aantal beslissingen te maximaliseren en de achterstand te verminderen. Een van de maatregelen omvat het verzenden van voorafgaandelijke vragenlijsten naar verzoekers om meer informatie te verkrijgen voor het persoonlijk onderhoud. Ontvangers van de vragenlijst moeten de belangrijke feiten en gebeurtenissen schetsen die aan de basis liggen van hun verzoek om internationale bescherming. Het invullen van deze vragenlijst vervangt het persoonlijk onderhoud niet; het doel ervan is om het onderhoud te stroomlijnen. Het gedeelte van het interview dat doorgaans ruimte laat voor het spontane verhaal van de aanvrager wordt nu vervangen door specifieke vragen die worden gebaseerd op de schriftelijke antwoorden op de vragenlijst. Er zijn geen sancties wanneer men niet reageert op de vragenlijst, noch zijn er inhoudelijke of formele vereisten voor wat er in de schriftelijke verklaring moet worden opgenomen. De testfase van dit project omvatte alleen Franstalige asiëldossiers en had betrekking op verzoekers uit een aantal specifieke landen van herkomst (DRC, Guinee, Mauritanië, Senegal, Turkije, Afghanistan, Syrië, Palestina, Albanië, Iran, Latijns-Amerikaanse landen, enkele Aziatische landen) verblijvend in een opvangcentrum. Het project zal worden geëvalueerd in februari en maart 2024. Verschillende NGO's en advocatenverenigingen hebben hun bezorgdheid geuit over de huidige vormgeving van deze nieuwe maatregel. Het nieuwe systeem brengt een aanzienlijke toename van het werk en de verantwoordelijkheden met zich mee van zowel de verzoekers als diens advocaat, om hun cliënt te helpen bij het invullen van de vragenlijst. Indien een advocaat niet in staat of bereid is om dit extra werk op zich te nemen, hebben NGO's die eerstelijns juridische bijstand bieden deze taak op zich genomen. Er worden bezorgdheden geuit over hun vermogen en middelen om deze verantwoordelijkheid te dragen.
- ❖ **Fast-track procedure voor bepaalde nationaliteiten:** Sinds 1 februari 2024 wordt een 'fast track procedure' toegepast op dossiers van verzoekers uit veilige herkomstlanden en landen met een lage erkenningsgraad. Deze zaken worden met voorrang behandeld door de DVZ en het CGVS. Het doel is om binnen 50 werkdagen een beslissing te nemen. Na een eerste pilootfase zal het project worden geëvalueerd door de staatssecretaris en indien nodig worden aangepast. De nationaliteiten waarop de fast-track procedure van toepassing zal zijn, kunnen variëren. In de eerste fase zal de procedure worden toegepast op verzoekers uit veilige landen van herkomst (momenteel: Albanië, Bosnië-Herzegovina, Noord-Macedonië, Kosovo, Servië, Montenegro en India) en de volgende landen met een lage erkenningsgraad: Georgië, Moldavië en DRC.
- ❖ **Procedure voor het indienen van documenten ter ondersteuning van een aanvraag:** Verzoekers worden verwacht alle documenten, en in het bijzonder deze die betrekking hebben op hun identiteit, de gronden voor hun beschermingsverzoek en hun reisroute, zo snel mogelijk over te maken aan de asielinstanties. In maart 2023 heeft het CGVS de procedure voor het indienen van documenten ter ondersteuning van een beschermingsverzoek gewijzigd, zodat alleen het overmaken van documenten per aangetekende brief of bij aflevering aan het CGVS tegen ontvangstbewijs was toegestaan. Deze procedure is herzien vanaf 15 mei 2023. Sindsdien kunnen documenten bij het CGVS worden ingediend (1) door ze naar het CGVS te sturen via aangetekende of gewone brief; (2) door ze af te geven bij de ontvangstbalie van het CGVS tegen ontvangstbewijs; (3) door ze naar het CGVS te sturen via e-mail. Bij verzending per e-mail kunnen documenten worden opgenomen in JPEG, PNG, PDF, Word of andere Microsoft Office-bestandsvormen. Het is onmogelijk om documenten in te dienen via internetlinks (YouTube, WeTransfer of iets dat kan leiden naar een onveilige website). CD-ROMs of USB-sticks met video- of audioclips kunnen per gewone of aangetekende post worden ingediend of bij de ontvangstbalie worden afgegeven. Het

CGVS heeft een verduidelijkend document opgesteld over het indienen van documenten, inclusief een inventaris die zij hiervoor aanbevelen.

- ❖ **RvV – Vergelijkbare erkenningspercentages van internationale bescherming tussen NL en FR taalrollen:** De discrepantie tussen de jurisprudentie van de Franstalige en Nederlandstalige kamers in beroepen betreffende beslissingen over verzoeken om internationale bescherming (waarbij de RvV over "volle rechtsmacht" beschikt), is al enkele jaren onderwerp van kritiek. In 2023 waren de erkenningspercentages voor het eerst sinds de oprichting van de RvV vergelijkbaar in de Nederlandstalige en Franstalige kamers van de RvV. In 2022 kenden de Franstalige kamers internationale bescherming toe in 9,54% van de beroepen (7,93% vluchtelingenstatus, 1,61% subsidiaire bescherming), vergeleken met een erkenningsgraad van slechts 1,5% in Nederlandstalige kamers (1,03% vluchtelingenstatus, 0,47% subsidiaire bescherming). In 2023 is het verschil tussen de erkenningspercentages voor het eerst in jaren veel kleiner: de Franstalige kamers verleenden internationale bescherming in 11,73% van de beroepen (9,67% vluchtelingenstatus, 2,06% subsidiaire bescherming), vergeleken met een erkenningsgraad van 7,36% in de Nederlandstalige kamers (7,24% vluchtelingenstatus, 0,12% subsidiaire bescherming). Echter, het verschil tussen de afwijzingspercentages blijft hoog: 67,86% van de beroepen werden afgewezen door de Franstalige kamers, vergeleken met 85,19% in de Nederlandstalige kamers. Dit wordt verklaard door een discrepantie in het aantal vernietigingsbeslissingen: de Franstalige kamers vernietigden in 2023 20,42% van de beslissingen van het CGVS, vergeleken met slechts 7,45% in de Nederlandstalige kamers.
- ❖ **Dublin-rechtspraak:**
 - **Individuele garanties voor Kroatië:** In november 2022 stuurde het Kroatische Ministerie van Binnenlandse Zaken een communiqué uit waarin het zijn bereidheid uitte om de bepalingen van de Dublin III-verordening correct toe te passen. De RvV oordeelde evenwel dat deze communicatie niet dezelfde zekerheid biedt als geïndividualiseerde garanties, en dat deze communicatie niet voldoende is om elk risico op schending van artikel 3 EVRM uit te sluiten. Na deze uitspraken verzocht de DVZ systematisch individuele garanties voor Dublin-terugkeerders naar Kroatië. De RvV heeft dit beleid in verschillende uitspraken bevestigd.
 - **Dublin-overdrachten naar Bulgarije:** In april 2023 werden overdrachten naar Bulgarije hervat door de Belgische autoriteiten. Dit werd in juni 2023 bevestigd door de DVZ. Deze verandering is gebaseerd op het laatste AIDA-rapport van Bulgarije, de EUAA-factsheet 'Information on procedural elements and rights of applicants subject to a Dublin transfer to Bulgaria' en een werkbezoek van de DVZ aan Bulgarije. Uit deze bronnen blijkt volgens de DVZ "dat Bulgarije handelt in overeenstemming met de bepalingen voorzien in de Dublin-verordening en dat overdrachten kunnen plaatsvinden in overeenstemming met nationale en internationale voorschriften". Dit beleid is in verschillende gevallen bevestigd door de RvV (Zie [Dublin – Suspension of transfers](#)).
- ❖ **Tekort aan voogden:** Hoewel het tekort aan voogden voor niet-begeleide minderjarigen aanzienlijk is afgenomen (met een piek van 1.830 minderjarigen die op een zeker moment wachtten op de benoeming van een voogd), bleef de Dienst Voogdij gedurende heel 2023 met een tekort kampen. Eind februari 2024 waren er nog steeds 522 minderjarigen die wachtten op de benoeming van een voogd. De gemiddelde wachttijd verschilde per regio, met een geschat gemiddelde van 6 maanden in 2023 en 3 tot 4 maanden in februari 2024 (afhankelijk van de regio en het profiel van de minderjarige). Dit is problematisch omdat de benoeming van een voogd nodig is voordat de minderjarige bepaalde essentiële zaken kan ondernemen, zoals toegang krijgen tot juridische bijstand en financiële steun ("Groeipakket") en zich inschrijven voor school. De Dienst Voogdij werkt volop aan de rekrutering van nieuwe voogden.

Opvangomstandigheden

- ❖ **Opvangcrisis:** De opvangcrisis die midden oktober 2021 begon, duurde gedurende het hele jaar 2022-2023 en tot op het ogenblik van schrijven (april 2024) voort. Vanwege het tekort aan opvangplaatsen worden beschikbare plaatsen gegeven aan 'de meest kwetsbare' verzoekers om

internationale bescherming. In de praktijk zijn dit gezinnen met kinderen, alleenstaande vrouwen en niet-begeleide minderjarigen. Aan het einde van 2022 waren er dagen waarop niet alle gezinnen met kinderen en niet-begeleide minderjarigen toegang kregen tot het opvangnetwerk. In 2023 kregen 8.816 personen geen onderdak van Fedasil op de dag van hun asielaanvraag. Het ging hierbij bijna uitsluitend om alleenstaande mannen.

Volwassen alleenstaande mannelijke verzoekers krijgen systematisch geen toegang tot het opvangnetwerk en kunnen zich registreren op een wachtlijst. In sommige gevallen biedt Fedasil alleenstaande mannen alsnog opvang op de dag van hun asielaanvraag. Dit is meestal het geval voor verzoekers met zichtbare kwetsbaarheden en verzoekers waarvan de procedure snel kan worden afgehandeld in het Dublin-centrum in Zaventem. Tussen oktober 2023 en december 2023 ontvingen slechts 524 alleenstaande mannen opvang op de dag van hun aanvraag.

Alleenstaande mannen die geen opvang krijgen, worden op de wachtlijst geplaatst op chronologische volgorde van de dag waarop ze hun asielaanvraag hebben ingediend en in die volgorde uitgenodigd. Dit systeem vervangt de eerdere manier van werken waarbij alleenstaande mannen die een positieve beslissing van de rechtbank verkregen, voorrang kregen. Sinds de zomer van 2023 voert Fedasil de gerechtelijke beslissingen niet meer uit, waardoor het recht op een effectief rechtsmiddel uitgehold wordt. Op 30 augustus 2023 communiceerde de Staatssecretaris voor Asiel en Migratie Nicole De Moor dat Fedasil geen opvang meer zou bieden aan alleenstaande mannen. De Raad van State verklaarde deze instructie in strijd met de Opvangwet. Nog voor dit arrest verklaarde de Staatssecretaris zich bewust te zijn van de onwettigheid van deze instructie en verklaarde ze dat het arrest van de Raad van State, indien dat de haar uitspraak zou veroordelen, niet zou worden gerespecteerd. Na het arrest bevestigde ze deze positie. Een groep professoren met specialisatie in grondwettelijk recht heeft deze houding veroordeeld in een open brief. Ze verklaarden "dat het negeren door de uitvoerende macht van de beslissing van een rechtbank, een duidelijke en ernstige schending van de rechtsstaat en het beginsel van rechtszekerheid vormt. Dit heeft aanzienlijke gevolgen voor het vertrouwen in politieke instellingen".

In de praktijk zijn de uitnodigingen van personen op de wachtlijst tot een absoluut minimum beperkt. Fedasil nodigt alleen die verzoekers uit met een kwetsbaar profiel en degenen die het langst op de wachtlijst staan. Op 23 februari 2024 stonden 3.200 verzoekers geregistreerd op de wachtlijst. Op het moment van schrijven nodigde Fedasil verzoekers uit die hun aanvraag in augustus 2023 hebben ingediend. Tijdens deze maandenlange wachttijd worden verzoekers gedwongen om op straat, in tenten of kraakpanden te slapen of onderdak te zoeken bij vrienden of familieleden. Medische NGO's zoals Artsen zonder Grenzen en Dokters van de Wereld hebben herhaaldelijk de precaire medische situatie van deze mensen aangeklaagd. Ze waarschuwen voor het risico op onderkoeling in de winter en de verspreiding van zeer besmettelijke ziekten zoals schurft en difterie. Juristen, advocaten en rechtbanken hebben de impact van de opvangcrisis op het juridische apparaat veroordeeld. De crisis heeft de werklast van de rechtbanken aanzienlijk verhoogd, wat dan weer een negatieve impact heeft op andere juridische procedures. Amnesty International lanceerde op internationaal niveau een urgente actie rond de opvangcrisis in België en drong er in een internationale verklaring bij de overheid op aan het probleem op te lossen.

In het kader van de opvangcrisis hebben juridische procedures geleid tot 8.812 veroordelingen van Fedasil op nationaal niveau en 2.086 voorlopige maatregelen ten aanzien van de Belgische staat opgelegd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Op het moment van schrijven waren er nog 175 voorlopige maatregelen actief. Zelfs na ontvangst van een positieve gerechtelijke beslissing moeten verzoekers verschillende maanden wachten voordat ze een uitnodiging krijgen om toegang te krijgen tot het opvangnetwerk.

❖ **Rechtspraak in het kader van de opvangcrisis**

- **Rechtbank van eerste aanleg, Brussel, 19 januari 2022 (kortgeding):** Veroordeling van de Belgische Staat en Fedasil voor het niet waarborgen van toegang tot de asielprocedure en tot opvang. Aan beide veroordeelde partijen werd opgelegd om ervoor te zorgen dat deze fundamentele rechten worden gerespecteerd, op straffe van een dwangsom van €5000 voor

respectievelijk elke dag gedurende de volgende 6 maanden waarop ten minste één persoon geen toegang zou krijgen tot de asielprocedure (Belgische Staat) of tot het opvangsysteem (Fedasil), met een maximumbedrag van €100.000 aan dwangsommen dat per partij kan worden opgeëist.

- **Rechtbank van eerste aanleg Brussel, 25 maart 2022:** Verhoging van de opgelegde dwangsommen die ten aanzien van Fedasil kunnen worden geëist op basis van het vonnis van 19 januari 2022, tot €10.000 voor elke dag gedurende de volgende 3 maanden waarop Fedasil minstens een persoon geen toegang verleent tot het opvangsysteem.
- **Hof Van Beroep Brussel, 31 oktober 2022:** Fedasil heeft het vonnis van 25 maart 2022 aangevochten op basis van het argument dat de opvangautoriteiten alles doen om de eerdere vonnissen te respecteren, maar dit omwille van een situatie van overmacht niet mogelijk is. Het Hof van Beroep verwierp de argumenten van Fedasil en bevestigde het vonnis van 25 maart 2022. Het hief ook de periode van 6 maanden op waarbinnen de dwangsommen konden worden opgeëist. Het Hof betoogde dat Fedasil geen concreet actieplan bood dat een einde van de opvangcrisis in het voorzicht stelde. Het Hof verklaarde verder dat Fedasil “opzettelijk en manifest het vonnis van 19 januari 2022 miskent”. Daarom kunnen de dwangsommen worden geëist voor elke dag waarop Fedasil het vonnis van 19 januari 2022 niet respecteert, totdat de rechtbank van eerste aanleg een vonnis zou vellen over de grond van de zaak.
- **Rechtbank van eerste aanleg Brussel (beslagkamer), 30 januari 2023:** Op basis van de vonnissen van 19 januari 2022 en 25 maart 2022 eisten de eisende partijen van Fedasil de betaling op van €490.000 aan dwangsommen voor het niet-respecteren van de vonnissen in de periode tussen 24 januari en 10 juni 2022. Fedasil betaalde deze boetes niet, dus brachten de eisende partijen de zaak voor de beslagrechter. De beslagrechter stelde een lijst op van goederen van Fedasil die in beslag kunnen worden genomen. Fedasil betwistte de lijst en betoogde dat niet was vastgesteld dat het recht op opvang tussen 24 januari en 10 juni was geschonden. De rechtbank stelde vast dat "Fedasil duidelijk naliet om onvoorwaardelijke en tijdige materiële hulp te bieden aan personen die een verzoek om internationale bescherming indienen", en dat het agentschap de veroordelingen van 19 januari en 25 maart 2022 niet heeft uitgevoerd. Het bestaan van de wachtlijst voor personen zonder opvang vormt hiervan voldoende bewijs. Zolang er minstens één persoon op deze wachtlijst staat, respecteert Fedasil het recht op opvang niet, aldus de rechtbank. De beslagrechter bevestigde daarom de lijst van goederen waarop beslag kan worden gelegd.
- **Rechtbank van eerste aanleg Brussel (behandeling ten gronde), 29 juni 2023: Belgische staat schendt het recht op asiel en Fedasil schendt het recht op opvang:** Op 29 juni 2023 veroordeelde de Rechtbank van Eerste Aanleg van Brussel (Franstalig) de Belgische Staat en Fedasil op de grond van hun aanhoudende schendingen van het recht op asiel en het recht op opvang, evenals voor het niet respecteren van gerechtelijke beslissingen. De Belgische staat schendt het recht op asiel door de toegang tot de asielprocedure te beperken. De rechtbank stelt dat het recht om een asielaanvraag in te dienen niet onrechtmatig mag worden verhinderd of vertraagd. Het feit dat de Belgische staat zijn best doet om de situatie te organiseren en niet de bedoeling heeft om de uitoefening van dit recht te verhinderen, is in dit opzicht irrelevant. De rechtbank vindt dat de Belgische staat tekortschiet in de hierboven genoemde verplichtingen. Wat betreft Fedasil, staat het volgens de rechtbank niet ter discussie dat het Agentschap het recht op opvang sinds de zomer van 2021 schendt. Het feit dat er een wachtlijst voor opvang is, toont deze schending voldoende aan, aldus de rechtbank. De Belgische staat en Fedasil betogen dat er een situatie overmacht heerst die het garanderen van het recht op opvang onmogelijk maakt, en halen verschillende elementen aan ter ondersteuning van die stelling. De rechtbank onderzoekt deze elementen en concludeert dat er geen sprake is van overmacht. Daarom ontslaat de verzadiging van het opvangnetwerk de Staat niet van haar verplichtingen. Indien nodig moeten verzoekers worden doorverwezen naar materiële hulp van de OCMW's. Volgens de rechtbank is onomstotelijk aangetoond dat de verwerende partijen gerechtelijke beslissingen niet respecteren. Deze houding brengt de basis van de rechtsstaat in gevaar. Bijgevolg schenden de Belgische staat en Fedasil artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, aldus de rechtbank.
- **Raad van State, 13 september 2023, Belgische staat schendt art. 3 van de Opvangwet:** Op 30 augustus 2023 maakte Fedasil, naar aanleiding van een instructie van de

Staatssecretaris voor Asiel en Migratie, bekend dat het niet langer opvangplaatsen zou voorzien voor alleenstaande mannen. Deze positie werd aangevochten door een groep NGO's, die meenden dat deze beslissing een schending van het fundamentele recht op opvang uitmaakte. De Raad van State volgde de argumenten van de NGO's en stelde dat de beslissing om alleenstaande mannen uit te sluiten van opvang een schending uitmaakt van de Belgische Opvangwet en de overeenkomstige EU-richtlijn. De Raad van State oordeelde verder dat de beslissing in strijd was met het fundamentele recht op opvang en de waardigheid van de asielzoekers, rekening houdend met hun kwetsbare situatie. De Raad van State beval daarom de onmiddellijke opschorting van de beslissing. Reeds voor en opnieuw vlak na de beslissing gaf de Staatssecretaris aan dat ze de beslissing om alleenstaande mannen uit te sluiten van opvang niet zou intrekken, aangezien het niet mogelijk zou zijn de uitspraak te respecteren zo lang er enkel voldoende plaats is voor kwetsbare verzoekers.

- **Hof van Beroep Brussel, 23 januari 2024:** Het Hof van Beroep van Brussel machtigde de betrokken NGO's om over te gaan tot de inbeslagname van bepaalde specifieke bankrekeningen van Fedasil, onder bepaalde voorwaarden die door het Hof werden gespecificeerd. De NGO's kondigden aan dat de bedragen die naar aanleiding van deze machtiging in beslag zouden worden genomen - die oplopen tot 2,9 miljoen euro aan dwangsommen - volledig zouden worden gebruikt voor de ondersteuning van slachtoffers van de opvangcrisis. Fedasil tekende beroep aan tegen zowel deze gerechtelijke beslissing als tegen de daaropvolgende inbeslagname van een van hun bankrekeningen. Deze beroepen zijn momenteel hangende. Totdat er een beslissing is genomen in de procedures, blijven de bedragen op de in beslag genomen bankrekening bevroren.
- **EHRM, voorlopige maatregelen:**
 - Voorlopige maatregel 31 oktober 2022, Camara t. België, nr. 49255/22;
 - Voorlopige maatregel 15 November 2022, Msallem en 147 anderen t. België. nrs. 48987/22 en 147 anderen;
 - Voorlopige maatregel 21 november 2022, Reazei Shayan en 189 anderen t. België, nrs. 49464/22 en 189 anderen;
 - Voorlopige maatregel 1 december 2022, Almassri en 121 anderen t. België, nrs. 49424/22 en 121 anderen.
- **EHRM, Camara t. België:** het EHRM oordeelde dat België artikel 6 EVRM schendt en stelde "een systemisch falen van de Belgische autoriteiten om definitieve gerechtelijke beslissingen met betrekking tot de opvang van verzoekers om internationale bescherming uit te voeren" vast.
- **Arbeidsrechtbank Antwerpen (Mechelen), 23/629/A en 23/630/A, 7 februari 2024:** Enkele arbeidsrechtbanken hebben onlangs geoordeeld dat ze niet bevoegd zijn om over te gaan tot een schorsing van de code 207, maar dat in een situatie waarin Fedasil zijn verantwoordelijkheid voor het verstrekken van materiële hulp niet nakomt (wat systematisch het geval is voor alleenstaande mannen in het kader van de opvangcrisis), het OCMW de betrokkene geen financiële hulp mag weigeren.
- **Hof van Cassatie 12 februari 2024:** In een uitspraak van 28 maart 2023 heeft de Arbeidsrechtbank van Brussel Fedasil een boete van €2.500 opgelegd omwille van "duidelijk procesmisbruik". De rechtbank oordeelde dat in hoofde van Fedasil sprake is van een opzettelijke en manifeste schending van de Opvangwet, in schending van de wettelijke opdracht van het Agentschap en zonder juridisch afdoende verantwoording voor deze situatie. Verder ziet de rechtbank een verzwarende omstandigheid in het feit dat dit gedrag de werking van het gerecht verstoort: "deze verstoring is zeer significant gezien het aantal zaken en de urgentie waarmee ze moeten worden behandeld, en heeft een diepgaande invloed op de werking van de Franstalige arbeidsrechtbank van Brussel, ten nadele van deze rechtbank en uiteindelijk van haar rechtzoekenden". Zowel het Hof van Beroep als het Hof van Cassatie hebben dit vonnis bekrachtigd en Fedasil de maximale boete van €2.500 opgelegd.

Detentie van asielzoekers

- ❖ **Statistieken 2022:** In 2022 werden in totaal 4.285 migranten vastgehouden in gesloten centra. 3.300 personen waren het voorwerp van gedwongen terugkeer. Het ging daarbij om 1.174 repatriëringen, 795 Dublin-overdrachten, 1.329 terugdrijvingen aan de grens en 2 situaties van

vrijwillige terugkeer gefaciliteerd door de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). In totaal verbleven 111 gezinnen, goed voor een totaal van 347 personen (195 kinderen, 105 vrouwen en 47 mannen) in de terugkeerwoningen, met een gemiddelde verblijfsduur van 41 dagen.

- ❖ **Aanhoudende praktijk van systematische detentie van asielzoekers aan de grens:** In het vierde periodieke verslag over België heeft het VN-Comité tegen foltering bezorgdheid geuit over de aanhoudende praktijk van systematische detentie van asielzoekers aan de grens. In de praktijk worden standaardmotiveringen voor de detentie van asielzoekers aan de grens gebruikt; individuele omstandigheden worden onvoldoende in overweging genomen. Dit bevestigt de eerder geuite zorgen over willekeurige detentie door de UNHCR.
- ❖ **“Artikel 3-cel” controleert de verenigbaarheid van detentie en uitzetting met artikelen 3 en 8 EVRM:** Halverwege 2021 werd binnen de DVZ een specifieke cel met 3 juridische experts opgericht om te verifiëren of detentie en/of uitzetting van een persoon een schending zou inhouden van artikel 3 of 8 EVRM. Cijfers verstrekt door de DVZ tonen aan dat de cel in 2022 2.250 dossiers heeft geanalyseerd en in 68 gevallen advies heeft gegeven, waarvan 3 algemene vragen betroffen en 65 individuele gevallen waren. Move meent dat de eenheid niet gemakkelijk bereikbaar is en dat het besluitvormingsproces over het algemeen onvoldoende transparant is.
- ❖ **ICAM-coaching als alternatief voor detentie:** In 2021 werden door de DVZ 60 nieuwe ambtenaren gerekruteerd als "ICAM-coaches" (Individuele Case Management Ondersteuning) voor de nieuw opgerichte afdeling 'Alternatieven voor detentie'. Deze terugkeercoaches bieden intensieve begeleiding bij terugkeer. Nadat een migrant een bevel heeft ontvangen om het grondgebied te verlaten, wordt deze uitgenodigd voor een reeks interviews waarbij hun situatie uitgebreid wordt besproken en hetzij richting terugkeer, hetzij richting andere relevante verblijfsprocedures wordt georiënteerd. Aanwezigheid tijdens deze interviews is verplicht en het niet meewerken aan terugkeerprocedures of het niet verschijnen kan leiden tot detentie. Sinds 2022 zijn personen met een bevel om het grondgebied te verlaten in het kader van een Dublin-procedure, samen met enkele andere doelgroepen, de prioriteiten van de ICAM-coaches.
- ❖ **Alternatieven voor detentie – “Proactief terugkeerbeleid”:** Op 2 mei 2024 werd een wetsvoorstel over een nieuw "Proactief terugkeerbeleid" goedgekeurd door het federaal parlement. Het wetsvoorstel beoogt onder meer om volgende zaken in de Vreemdelingenwet op te nemen: 1) de verplichting om mee te werken aan de organisatie van de eigen overdracht, uitzetting, terugkeer of verwijdering (dit omvat de mogelijkheid van een gedwongen medisch onderzoek wanneer iemand dit niet vrijwillig toestaat); 2) het casemanagement door ambtenaren van de DVZ in het kader van een terugkeer- of overdrachtsprocedure (ICAM-procedure); 3) een opsomming van de preventieve maatregelen en de minder dwingende maatregelen die door de autoriteiten kunnen worden genomen en 4) het verbod op detentie van gezinnen met minderjarige kinderen in gesloten centra, behalve in terugkeerwoningen.
- ❖ **Rechtspraak over detentie**
 - **RvV, 10 februari 2023, 284.595:** In het dossier van een verzoeker om internationale bescherming aan de grens, heeft de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV) kritiek geuit op het gebruik van de versnelde procedure en de beslissing van het CGVS vernietigd omwille van de bedreiging voor de rechten van verdediging van de betrokkene en het beginsel van gelijkheid van wapens.
 - **Comité voor de rechten van het kind 24 maart 2022, E.B. t. België, CRC/C/89/D/55/2018 en Comité voor de rechten van het kind 22 maart 2022, K.K. en R.H. t. België, CRC/C/89/D/73/2019:** Het Comité voor de rechten van het kind heeft België veroordeeld omdat het kinderen heeft vastgehouden in de gezinseenheden van het repatriëringscentrum 127bis. Het Comité herinnerde eraan dat de detentie van een kind omwille van de migratiestatus van hun ouders in strijd is met het beginsel van het belang van het kind. Verder stelde het, dat "het detineren van kinderen als een uiterste maatregel niet van toepassing mag zijn in migratieprocedures", waarbij België werd herinnerd aan zijn verplichting om alternatieven voor detentie te gebruiken.

Inhoud van internationale bescherming

- ❖ **Begunstigden van internationale bescherming zonder onderdak:** In het kader van de opvangcrisis ontvingen sommige verzoekers een positieve beslissing tot toekenning van internationale bescherming, op een moment waarop ze geen toegang hadden tot het opvangnetwerk en dus dakloos waren. Zonder adres is het verkrijgen van een verblijfsvergunning (A-kaart) bij de lokale gemeente zeer moeilijk. Zonder deze vergunning kan de statushouder moeilijkheden ondervinden bij het verkrijgen van onder meer financiële hulp, het openen van een bankrekening en het huren van een woning.
- ❖ **Belgische nationaliteit:** In 2022 hebben 48.482 onderdanen van derde landen de Belgische nationaliteit verworven, een stijging van 24% ten opzichte van 2021. Voorlopige gegevens over 2023 geven aan dat deze trend zich voortzet: tussen januari en oktober 2023 werd aan 46.414 personen de Belgische nationaliteit toegekend.

Er bestaan juridische discussies over de toepassing van artikel 10 Wetboek Belgische Nationaliteit op Palestijnse kinderen die in België zijn geboren. Volgens een eerste strekking hebben kinderen van Palestijnse ouders die in België zijn geboren de Palestijnse nationaliteit, terwijl anderen beweren dat het onmogelijk is voor hen om de Palestijnse nationaliteit te verkrijgen omdat hierover geen Palestijnse wetgeving bestaat. De rechtspraak over deze kwestie is uiteenlopend, en een uitspraak van het Hof van Cassatie wordt verwacht. In lijn met het tweede standpunt werd artikel 10 WBN wel degelijk toegepast op kinderen van Palestijnen die in België zijn geboren. In 2023 heeft de DVZ 55 brieven gestuurd naar lokale besturen die in dergelijke gevallen de Belgische nationaliteit hebben toegekend; in deze brief staat dat deze kinderen de Palestijnse nationaliteit hebben en wordt gevraagd de Belgische nationaliteit die aan deze kinderen werd toegekend, te wijzigen. De federale Ombudsman is tussenbeide gekomen en heeft verklaard dat de DVZ niet wettelijk bevoegd is om lokale besturen te instrueren over kwesties inzake nationaliteit, aangezien deze bevoegdheid is voorbehouden aan de Centrale Autoriteit inzake nationaliteit of de procureur des Konings. In een reactie heeft de Staatssecretaris verklaard dat deze brieven lokale besturen geen instructie geven, maar slechts informatie en advies verstrekken, waarbij lokale besturen exclusief bevoegd blijven om de uiteindelijke beslissing te nemen. De federale Ombudsman is echter van mening dat de DVZ deze adviesbrieven op dezelfde manier heeft opgesteld als zijn (bindende) instructies aan lokale besturen in andere zaken met betrekking tot asiel en migratie, en zo verwarring heeft gecreëerd bij lokale besturen, waarbij sommige gemeenten hebben besloten de brief te negeren terwijl andere de Belgische nationaliteit van de betrokken personen hebben ingetrokken. De Ombudsman adviseert de DVZ dan ook om deze brieven niet meer te versturen en om contact op te nemen met lokale besturen die een dergelijke brief hebben ontvangen, om hen duidelijk te maken dat de DVZ niet over enige adviserende bevoegdheid beschikt in deze kwestie en dat geen rekening moet worden gehouden met de ontvangen brief.

- ❖ **Blijvende moeilijkheden met procedures gezinshereniging met begunstigden van internationale bescherming:** In het licht van de voorbereidingen voor een nieuw wetsvoorstel over dit onderwerp, publiceerde het Federaal Migratiecentrum Myria een rapport waarin obstakels worden vastgesteld en aanbevelingen worden geformuleerd over de procedure van gezinshereniging met begunstigden van internationale bescherming. Myria stelde vast dat de gezinsherenigingsprocedure voor vluchtelingengezinnen zeer complex en uitdagend is vanwege zowel de levensomstandigheden van de verzoekers als de Belgische procedure. Het concludeerde dat indien de termijnen niet worden verlengd en de aanvraagprocedure niet wordt vereenvoudigd, begunstigden van internationale bescherming hun recht op gezinshereniging in de praktijk niet kunnen uitoefenen. Een apart rapport belicht expliciet de problemen waarmee Afghaanse familieleden worden geconfronteerd bij het aanvragen van een visum voor gezinshereniging sinds de machtsovername door de Taliban. Als onderdeel van de Migratiedeal van de federale regering van maart 2023 heeft de regering enkele wettelijke bepalingen voor gezinshereniging gewijzigd. De wijziging voorziet in een nieuw verblijfsrecht voor ouders van een minderjarig kind dat internationale bescherming geniet, een nauwkeurigere beschrijving van de regels voor gezinshereniging tussen

een Belgische burger en EU-burgers, de invoering van het concept "daadwerkelijke zorg" als voorwaarde voor gezinshereniging als ouder van een Belgisch kind, de uitbreiding van de beëindigingsgronden voor sommige categorieën van verblijf op basis van gezinshereniging en ten slotte een nauwkeuriger geformuleerd en transparanter recht op gezinshereniging voor begunstigen van tijdelijke bescherming.

- ❖ **Wachlijsten voor scholen voor niet-Nederlandstalige kinderen:** De capaciteit van lokale scholen is niet altijd voldoende om alle niet-Nederlandstalige kinderen die recht hebben op onderwijs op te vangen. Gedurende het schooljaar 2022-2023 stonden honderden niet-Nederlandstalige kinderen op een wachtlijst om toegang te krijgen tot de Vlaamse OKAN-klassen. Tijdens het huidige schooljaar (2023-2024) zijn er voorlopig voor zover bekend voldoende plaatsen in de Vlaamse OKAN-klassen. Een efficiënt monitoringstelsel van plaatsen in onthaalonderwijs ontbreekt echter. Hierdoor is er onvoldoende inzicht in de capaciteit van OKAN-onderwijs in Vlaanderen.

Tijdelijke bescherming

De hieronder weergegeven informatie vormt een samenvatting van de belangrijkste evoluties met betrekking tot tijdelijke bescherming en tijdelijk ontheemden in België. Voor verdere informatie verwijzen we naar de [bijlage bij het AIDA-rapport inzake tijdelijke bescherming in België \(in het Engels\)](#).

Procedure voor het verkrijgen van tijdelijke bescherming

- ❖ **Statistieken:** Tussen 10 maart 2022 en december 2023 ontvingen 77.636 personen een tijdelijk beschermingscertificaat in België. Oekraïners vertegenwoordigen 97,8% van de begunstigen van tijdelijke bescherming. In 2023 werden 1.520 registratiebewijzen afgegeven, 15.626 tijdelijke beschermingscertificaten uitgereikt en 1.097 weigeringsbeslissingen genomen. Op 15 februari 2024 waren 60.000 begunstigen effectief door gemeenten ingeschreven in het Vreemdelingenregister. Tussen 10 maart 2022 en december 2023 gaf 23% van de mensen die uit Oekraïne vluchtten, bij hun registratie aan behoefte te hebben aan ondersteuning met betrekking tot huisvesting (58.803 personen zonder opvangnood, 17.906 met een opvangnood).
- ❖ **Reikwijdte van tijdelijke bescherming:** Na de Russische inval in Oekraïne heeft de Belgische senaat op 25 februari 2022 ingestemd met de noodzakelijke stappen om tijdelijke opvang te bieden aan Oekraïense oorlogsvluchtelingen. In Brussel werd een registratiecentrum opgezet voor mensen met een potentieel recht op tijdelijke bescherming. Tussen 10 maart 2022 en 29 december 2023 ontvingen 77.636 personen een tijdelijk beschermingscertificaat in België. Volgens het uitvoeringsbesluit voorziet de Belgische Vreemdelingenwet in de toepassing van tijdelijke bescherming op dezelfde categorieën van mensen die in aanmerking komen voor tijdelijke bescherming onder de EU-richtlijn. Hoewel dit over het algemeen het geval is, zijn er lichte verschillen in interpretatie en toepassing. België biedt geen tijdelijke bescherming aan personen die geen permanente verblijfsvergunning hebben in Oekraïne. Voor degenen die buiten het toepassingsgebied van tijdelijke bescherming vallen, bestaat de mogelijkheid om internationale bescherming aan te vragen. Echter, de behandeling van asielaanvragen van Oekraïense staatsburgers is in België bevroren, en dit zal waarschijnlijk zo blijven zolang de status van tijdelijke bescherming niet op Europees niveau wordt beëindigd. Aan de andere kant zijn de vereisten voor gezinshereniging (of een 'afgeleide status') met een begunstige van tijdelijke bescherming aanzienlijk verlaagd.
- ❖ **Verlenging van de Richtlijn tijdelijke bescherming:** Ten gevolge van de verlenging van de Richtlijn, hebben Oekraïners nu een tijdelijk verblijfstatuut dat geldig is tot 4 maart 2025.
- ❖ **Beperkte registratiecapaciteit:** Verzoekers om tijdelijke bescherming worden verwacht zich te melden bij het registratiecentrum van maandag tot vrijdag tussen 8u30 en 13u. Hoewel in het begin alle verzoekers zich op de dag van hun aanmelding konden registreren, heeft een tekort aan personeel bij DVZ sinds december 2023 geleid tot een beperkte registratiecapaciteit. Er is op

verschillende momenten in de periode januari-maart 2024 vastgesteld dat een quotum van 75 registraties per dag wordt toegepast. Mensen die zich niet kunnen registreren, ontvangen een uitnodiging om zich de volgende dag met voorrang aan te melden. Personen die zich niet konden registreren vanwege het registratiequotum, krijgen geen opvangoplossingen aangeboden, aangezien Fedasil niet automatisch de verantwoordelijkheid neemt voor deze groep.

- ❖ **Langere wachttijden voor beslissingen over tijdelijke bescherming:** Verzoekers die op de dag van hun registratie geen beslissing ontvangen over hun aanvraag voor tijdelijke bescherming, ontvangen een attest van registratie waarop staat dat ze op een later tijdstip op de hoogte zullen worden gebracht van de beslissing. Hoewel deze personen aanvankelijk binnen 3 dagen een beslissing ontvingen, zijn er steeds meer gevallen waarin de wachttijd weken of zelfs maanden duurde. Dit gebeurde op recurrente basis gedurende de periode van december 2023 tot aan het moment van schrijven (april 2024). Als verklaring wordt gewezen op zowel een tekort aan personeel bij DVZ als de toenemende complexiteit van de aanvragen. In afwachting van een beslissing kunnen verzoekers zich niet registreren bij een gemeente en wordt over het algemeen geen opvang geboden, behalve in uitzonderlijke gevallen van personen met een bijzondere kwetsbaarheid (bv. zwangere vrouwen).
- ❖ **Tekort aan huisvesting voor verzoekers en begunstigen van tijdelijke bescherming:** Tussen 10 maart 2022 en december 2023 gaf 23,3% van de verzoekers voor tijdelijke bescherming bij aankomst aan nood te hebben aan opvang. Deze groep ondervond in 2023 ernstige problemen. In de eerste periode na het begin van de oorlog verwees Fedasil mensen die een huisvestingsnood hadden naar de lokale gemeenten op basis van een lijst van de beschikbare plaatsen in elke gemeente. Totdat er een plaats op lokaal niveau werd gevonden, konden personen verblijven in een noodopvangcentrum (Ariane). De bereidheid op lokaal niveau om huisvestingsoplossingen te bieden aan deze doelgroep neemt evenwel gestaag af en veel lokale opvangcentra sluiten de deuren. Dit zorgt voor steeds moeilijker doorstroom vanuit het noodopvangcentrum Ariane naar het lokale niveau; daardoor zit het centrum Ariane al geruime tijd vol, en verblijven personen gedurende langere perioden – vaak tot enkele maanden – in dit centrum, dat bedoeld is voor een kort verblijf en waarvan de opvangomstandigheden worden bekritiseerd.

Aangezien Ariane vol is, hebben nieuwe verzoekers om tijdelijke bescherming niet langer garantie op een opvangplaats. Daarom moet beroep worden gedaan op alternatieven zoals daklozencentra (bv. van Samu social), evenals een ander noodopvangcentrum, hotel Plasky, uitgebaat door de in Brussel gevestigde organisatie Ukrainian Voices). Personen die hier worden ondergebracht, kunnen in principe slechts één nacht blijven en moeten zich de volgende dag opnieuw melden bij het registratiecentrum om daar opnieuw hun opvangnood aan te geven en te informeren naar de beschikbaarheid van een plaats. Als personen zich niet opnieuw aanmelden, wordt ervan uitgegaan dat er geen opvangnood meer is. Afgezien van de problemen met huisvesting leidt deze instabiele woonsituatie voor de betrokkenen tot ernstige administratieve moeilijkheden. Zo lang ze zich niet registreren in een gemeente op basis van hun verblijfsadres, kunnen ze geen verblijfsvergunning verkrijgen, wat dan weer de toegang beperkt tot verschillende fundamentele rechten zoals het recht op werk, sociale bijstand, ziekteverzekering...

Inhoud van tijdelijke bescherming

- ❖ **Verblijfsvergunning:** Begunstigen van tijdelijke bescherming ontvangen een tijdelijk beschermingscertificaat dat nodig is om een verblijfsvergunning (A-kaart) aan te vragen bij de gemeente.
- ❖ **Rechten van begunstigen van internationale bescherming:** Begunstigen met een verblijfsvergunning hebben recht op aansluiting bij de ziekteverzekering en medische zorg, juridische bijstand en toegang tot de arbeidsmarkt en het onderwijssysteem. Ze ontvangen financiële ondersteuning indien ze behoeftig zijn en hebben de mogelijkheid om integratiecursussen te volgen. Deze rechten kunnen vrijwel direct worden uitgeoefend, hoewel voor de uitoefening van bepaalde rechten registratie bij de gemeente vereist is.